

nomichniy visnyk Donbasu, no. 1 (2021): 111-117.
DOI: 10.12958/1817-3772-2021-1(63)-154-161
Khandii, O. O., Kramchaninova, M. D., and Liedovska, A. I.
"Intelektualna pratsia yak instrument zabezpechen-
nia dosiahnennia Tsilei staloho rozvytku" [Intellectual
Work as an Instrument to Ensure the Achievement of
the Sustainable Development Goals]. *Biznes Inform*,
no. 1 (2021): 217-223.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-1-217-223>
"Ministerstvo ta Komitet tsyfrovoy transformatsii Ukrainy.
Novyny" [Ministry and Committee for Digital Trans-
formation of Ukraine. News]. <https://thedigital.gov.ua/news/initsiativa-mintsifri-ta-yep-pidpriemniyskiy-universitet-stala-odnieyu-z-naykorisnishikh-u-vishakh-Osvitnii-ta-KSV-napriamky> [Educational and CSR Areas].
IT Ukraine Association. <https://itukraine.org.ua/edu-csr-komyuniti.html>

"PROON v Ukraini. Hlobalni Tsili staloho rozvytku 2015-2030" [UNDP in Ukraine. Global Sustainable Development Goals 2015-2030]. <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>
Szabo, Z. K., and Herman, E. "Innovative Entrepreneurship for Economic Development in EU". *Procedia Economics and Finance*, vol. 3 (2012): 268-275.
DOI: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(12\)00151-7](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(12)00151-7)
The Global Innovation Index 2020. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf
"UNDP Ukraine. Industry, innovation and infrastructure". <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/sustainable-development-goals/goal-9-industry-innovation-and-infrastructure.html>
"WIPO and the Sustainable Development Goals. Innovation driving human progress". <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4354>

УДК 338.242.4
JEL: K20; L26; L53; M21
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-11-281-286>

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ВИБОРУ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

©2021 КРАСНОНОСОВА О. М., ПОНОМАРЕНКО Є. В., ХАРЧЕНКО Р. В.

УДК 338.242.4
JEL: K20; L26; L53; M21

Красноносова О. М., Пономаренко Є. В., Харченко Р. В. Теорія та практика вибору перспективних напрямів розвитку малого бізнесу в Україні та світі

Метою статті є теоретичне узагальнення форм, методів та інструментарію вибору перспективних напрямів розвитку малого бізнесу в Україні. На теперішній час існує значна кількість наукових доробок щодо формування виваженої державної політики з питань державного регулювання розвитку малого бізнесу в Україні. Правові засади державного регулювання діяльності суб'єктів підприємництва, які мають на меті отримання прибутку, визначені Законом України «Про господарські товариства». Узагальнення теоретичних напрацювань вітчизняних і закордонних вчених щодо вибору методів визначення поточного стану та перспектив розвитку представників малого бізнесу дозволило виокремити найбільш поширені підходи до вирішення цього питання. Більшість фахівців схильється до твердження про необхідність проведення комплексної оцінки стану суб'єктів малого бізнесу як у країні в цілому, так і по її адміністративних територіях. До найбільш поширених прийомів слід віднести: проведення аналізу статистичних показників стану малого бізнесу та їх динаміки за визначений період; порівняльний аналіз стану розвитку малого бізнесу за видами економічної діяльності як по територіях у межах країни, так і по країнах світу; складання SWOT-аналізу із визначенням сильних і слабких сторін, а також зовнішніх можливостей і загроз малого бізнесу; розрахунки інтегрального показника рівня із використанням таксономічного аналізу та методу ранжирування об'єктів дослідження; складання класифікації рівнів розвитку представників малого бізнесу на основі результатів кластерного аналізу. Недоліками перелічених підходів є те, що при їх розрахунку не враховується значущість окремих показників інтегральної оцінки, тобто ці методи нездатні дати чітких відповідей на питання пошуку перспективних напрямів розвитку сфери малого бізнесу. Також зазначені вище методи не відбивають територіальної специфіки розвитку певних видів економічної діяльності з огляду на представників малого бізнесу та їх ролі й місця в тій чи іншій галузі в часовому розрізі за роками. Усе перелічене створило підґрунтя для пошуку нового інструментарію вибору перспективних напрямів розвитку малого бізнесу в Україні.

Ключові слова: малий бізнес, державне стимулювання розвитку малого бізнесу, методи вибору перспективних напрямів розвитку малого бізнесу, інструментарій державного стимулювання.

Бібл.: 10.

Красноносова Олена Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: krasnonosova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0863-3705>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1890821/olena-m-krasnonosova/>

Пonomаренко Євген Володимирович – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

Харченко Руслан Валерійович – молодший науковий співробітник відділу промислової політики та енергетичної безпеки, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: stratos0911@gmail.com

UDC 338.242.4
JEL: K20; L26; L53; M21

Krasnososova O. M., Ponomarenko Ye. V., Kharchenko R. V. The Theory and Practice of Choosing Perspective Directions of Small Business Development in Ukraine and the World

The article is aimed at a theoretical generalization of forms, methods and instrumentarium for choosing perspective directions for small business development in Ukraine. At present, there are a significant number of scientific achievements on the formation of a balanced government policy on the State regulation of small business development in Ukraine. The legal principles of the State regulation of activities of business entities that aim to make a profit are determined by the Law of Ukraine «On the Associations of Economic Management». Generalization of the theoretical developments of domestic and foreign scholars on the choice of methods for determining the current state and prospects for the development of small business representatives allowed to distinguish the most common approaches to solving this issue. Most specialists are inclined to define the need for a comprehensive assessment of the state of small business entities both in the whole country and in its administrative territories. The most common techniques include: analysis of statistical indicators of the state of small business and their dynamics for a certain period; comparative analysis of the state of small business development by types of economic activity both in the inland territories and in the countries of the world; compiling a SWOT analysis with the definition of strengths and weaknesses, as well as external opportunities and threats to small businesses; computing the integral indicator of the level using the taxonomic analysis and the method of ranking of research objects; classification of levels of development of small business representatives based on the results of cluster analysis. The disadvantages of these approaches are that their computing does not take into account the significance of certain indicators of integrated evaluation, that is, these methods are incapable of giving clear answers to the question of finding perspective directions for the development of the small business sector. Also, the above methods do not reflect the territorial specifics of the development of certain types of economic activity, taking into account the representatives of small business and their role and place in a particular industry in a timely context over the years. All of the above has created the basis for searching a new instrumentarium to choose perspective directions for small business development in Ukraine. **Keywords:** small business, government stimulation of small business development, methods of choosing perspective directions of small business development, instrumentarium of stimulation on the part of the State.

Bibl.: 10.

Krasnososova Olena M. – PhD (Economics), Associate Professor, Senior Research Fellow, Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: krasnososova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0863-3705>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1890821/olena-m-krasnososova/>

Ponomarenko Yevhen V. – PhD (Economics), Associate Professor, Senior Research Fellow, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

Kharchenko Ruslan V. – Junior Researcher, Department of Industrial Policy and Energy Security, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: stratos0911@gmail.com

Успіх побудови в Україні розвинених ринкових відносин і конкурентоспроможної економіки багато в чому залежить від правового забезпечення ринкових реформ, від створення державою належних умов функціонування суб'єктів господарської діяльності та суворого додержання останніми вимог чинного законодавства. Протягом останніх років багато в чому змінилися принципи, на яких будуються відносини держави із суб'єктами господарської діяльності, поступово запроваджується ефективне державне регулювання підприємництва у формі єдиної державної регуляторної політики в цій сфері.

Правові засади діяльності суб'єктів господарювання, які мають на меті отримання прибутку, регулюються Законом України «Про господарські товариства» [1]. Господарськими товариствами згідно із нормами цього закону визнаються підприємства, установи, організації, створені на засадах угоди юридичними особами та громадянами шляхом об'єднання їх майна та підприємницької діяльності з метою одержання прибутку. До господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства. Товариства можуть займатися будь-якою підприємницькою діяльністю, яка не суперечить законодавству України.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про державну підтримку малого підприємництва» [2] суб'єктами малого підприємництва є фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як суб'єкти підприємницької діяльності, та юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми, в яких середньо-облікова чисельність працюючих за звітний період, що дорівнює календарному року, не перевищує 50 осіб та обсяг річного валового доходу не перевищує 500 000 євро.

Як свідчить світовий досвід, саме успішний розвиток представників малого бізнесу здатен створити належні умови для розбудови збалансованої економічної системи будь-якої держави. На досягнення цієї мети спрямована державна політика підтримки підприємництва в більшості країн з розвинутою економікою. Формуванню засад державної регуляторної політики розвитку підприємницької діяльності передує комплекс заходів щодо пошуку шляхів і вибору перспективних напрямів розвитку представників сфери бізнесу залежно від їх розташування та приналежності до певного виду економічної діяльності.

Метою роботи є теоретичне узагальнення форм, методів та інструментарію вибору перспективних напрямів розвитку малого бізнесу в Україні.

Комплексний аналіз доробок вітчизняних і закордонних фахівців з питань державного стимулювання та підтримки розвитку малого бізнесу дав змогу виокремити певні загальні підходи. Зокрема, більшість фахівців доходять висновку про доцільність проведення комплексної оцінки стану та перспективних напрямків розвитку малого бізнесу в країні та її адміністративних територіях за такими методиками:

- ✦ проведення аналізу статистичних показників стану малого бізнесу та їх динаміки за визначений період часу;
- ✦ проведення порівняльного аналізу стану та перспективних напрямків розвитку, а також визначення ролі та місця малого бізнесу в економіці країни;
- ✦ проведення попередніх досліджень і формування SWOT-аналізу сильних і слабких сторін, а також зовнішніх можливостей і загроз малого бізнесу в межах певних адміністративних територій;
- ✦ розрахунки інтегральних показників, які дають укрупнене уявлення про стан рівня розвитку малого бізнесу в межах певної адміністративної території, для чого найбільш використовуваними є методи таксономічного аналізу та ранжирування адміністративних територій за відповідними інтегральними показниками;
- ✦ упорядкування класифікаційних ознак адміністративних територій країни за рівнем розвитку малого бізнесу й утворення їх груп за спільними ознаками на основі методу клас-терного аналізу.

Організацію вибору перспективних напрямів розвитку малого бізнесу більшість авторів пропонує здійснювати поетапно. Так, на першому етапі в більшості випадків пропонується утворення вихідної бази даних на основі офіційних документів Державного комітету статистики та обласних органів статистики. За згрупованими даними здійснюється статистичний аналіз стану розвитку малого бізнесу за основними показниками господарчої діяльності із розмежуванням залежно від специфіки адміністративних територій.

На другому етапі, за думкою більшості фахівців, необхідно отримати результати порівняльного аналізу за аналогічними показниками розвитку малого бізнесу в ряді країн світу. Це дає змогу використання світового досвіду вирішення аналогічних завдань і визначення можливих відхилень від світової практики.

У ході проведення третього етапу дослідження здійснюється виявлення внутрішніх сильних і слабких сторін, а також зовнішніх можливостей і виникнення загроз у процесі розвитку малого бізнесу. Цей етап здійснюється для кожної адміністративної території з метою найкращого урахування територіальної

специфіки макроекономічної системи. SWOT-аналіз, який, як правило, використовується на цьому етапі, є необхідним елементом досліджень та обов'язковим попереднім етапом при складанні будь-якого рівня стратегічних документів і маркетингових планів.

На наступному етапі доцільно проводити ситуаційний аналіз. Дані, отримані за результатами його проведення, служитимуть базисними елементами в ході розробки стратегічних напрямків, цілей і завдань програми підтримки розвитку представників малого бізнесу в межах виокремленої адміністративної території. Для отримання результатів доцільною є побудова стратегічної матриці SWOT-аналізу адміністративної території.

На останньому, четвертому етапі аналізу стану малого бізнесу здійснюється оцінка рівня його розвитку на основі розрахунку інтегрального показника. Розрахунок інтегрального показника для визначення рейтингу розвитку підприємств, або адміністративної території, або сегмента ринку розглядався багатьма вченими. Так, наприклад, Є. Романенко пропонує методику визначення рейтингу областей, що проводиться на основі порівняльного методу, методу середньозваженої оцінки, методу рангів тощо [3]. Н. Внукова для комплексної оцінки стану підприємницької діяльності в межах певної адміністративної території також пропонує застосування методів рейтингового оцінювання. Для проведення рейтингування обрано три методи, [4]: суми місць, комплексний метод відхилення від середнього, оцінювання відстані від точки-еталона, тобто максимальне значення показника в обраній сукупності.

Звертаючись до досвіду проведення досліджень за ініціативою держави щодо розвитку адміністративних областей України та виходячи зі стану малого бізнесу і його підтримки на місцевому рівні, було обчислено загальний рейтинг областей країни на основі комплексної оцінки 33 показників, що за певними ознаками були угруповані у три групи. Перша група показників включає дані статистичної звітності щодо кількості суб'єктів малого бізнесу та характеристики їх економічної діяльності. Друга група формувалася з урахуванням критеріїв оцінки ефективності діяльності місцевих органів влади та місцевого самоврядування у сфері підтримки малого бізнесу на місцевому рівні за напрямками. Третя група охоплювала кількісні показники стану розвитку мережі об'єктів інфраструктури та громадської складової підтримки малого бізнесу [5]. Застосування зазначених рейтингових систем оцінювання стану розвитку малого бізнесу ускладнювалося такими факторами:

- ✦ складністю одержання первинної достовірної інформації;
- ✦ важкістю оцінки якісних параметрів;
- ✦ складністю розрахунків та відсутністю створеного доступного програмного забезпечення для здійснення розрахунків у цій сфері.

Також існує нагальна необхідність враховувати, що при оцінювання стану розвитку адміністративної території на основі рейтингування здійснюється визначення місця кожної території порівняно із іншими територіями в межах країни. Водночас будь-який рейтинг не в змозі дати об'єктивної картини щодо динаміки змін стану за роками в межах однієї території.

Поширеним у практиці є метод проведення розрахунку інтегрального показника розвитку малого бізнесу як середньої геометричної із індексів зміни окремих показників стану та розвитку малого бізнесу [5]. Недоліками таких оцінок є те, що при їх розрахунку не враховується значущість окремих показників інтегральної оцінки, тобто такі оцінки не можуть дати чітких реальних результатів. Також зазначені вище методи розрахунку інтегрального показника не дозволяють простежити динаміку значень окремих складових інтегральної оцінки в розрізі адміністративних територій країни та за виміром у часі, а отже, не дають змоги виявити специфіку розвитку малого бізнесу за видами економічної діяльності в межах певної територіальної системи.

Крім того, якщо використовується інтегральний показник, в основі якого лежить кількісна стандартизована оцінка окремого показника елемента рівня розвитку малого бізнесу з урахуванням коефіцієнта його значущості (метод оцінювання вимірювання величин ентропії), визначальною рисою цього методу є можливість розрахунку ваги кожного елемента компоненти й оцінювання динаміки зміни по роках, однак об'єктивно проранжирувати системи за окремими складовими та виявити специфіку функціонування представників малого бізнесу неможливо.

За результатами опитування представників бізнесу та громадськості в межах адміністративної території [6] щодо сильних і слабких сторін малого та середнього підприємництва (проведеного у червні 2020 р. за підтримки проекту Європейського Союзу FORBIZ (EU4Business) у рамках підготовки проекту Регіональної програми, основними проблемами та стримуючими чинниками розвитку малого та середнього підприємництва були названі такі:

- ✦ відсутність або недостатність стартового капіталу та коштів для розвитку бізнесу;
- ✦ нестабільна ситуація, пов'язана із проведенням Операції Об'єднаних Сил;
- ✦ світова криза, пов'язана з пандемією;
- ✦ нестабільність фінансової системи;
- ✦ відсутність ефективних механізмів фінансово-кредитної підтримки;
- ✦ низька активність суб'єктів підприємництва щодо впровадження інновацій;
- ✦ недофінансування програм;
- ✦ недосконалість чинної нормативно-правової бази;

- ✦ недобросовісна конкуренція та монополістичні порушення;
  - ✦ недостатній діалог влади та бізнесу.
- Серед інших проблем були визначені такі:
- ✦ недовіра представників бізнесу ініціативам влади;
  - ✦ недостатня купівельна спроможність населення;
  - ✦ економічна криза;
  - ✦ збереження адміністративних бар'єрів;
  - ✦ недостатньо розвинута інфраструктура підтримки малого та середнього підприємництва;
  - ✦ брак кваліфікованих трудових ресурсів;
  - ✦ карантинні заходи, запроваджені у зв'язку з епідемією COVID-19.

До перелічених проблем, треба додати: нерозвиненість інноваційної й інвестиційної інфраструктури підтримки бізнесу; обмеженість доступу та висока вартість кредитних ресурсів для суб'єктів малого та середнього підприємництва; нестача внутрішніх фінансових ресурсів для розвитку бізнесу; відсутність/недостатність комунікацій між приватними інвесторами та органами місцевого самоврядування (велика кількість посередників) [6].

Основними напрямками сприяння розвитку малого та середнього підприємництва, які включені до складу Комплексних програм розвитку малого та середнього підприємництва в областях та містах України, є [7–10]:

- ✦ створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього підприємництва.
- Заходи даного напрямку спрямовані на:
- ✦ надання суб'єктам малого та середнього підприємництва інформаційно-консультаційної підтримки;
  - ✦ впорядкування нормативно-правового забезпечення підприємницької діяльності та здійснення державної регуляторної політики;
  - ✦ спрощення умов для ведення бізнесу, у тому числі шляхом забезпечення надання максимальної кількості послуг;
  - ✦ дотримання законодавства з питань захисту економічної конкуренції;
  - ✦ розширення можливостей доступу суб'єктів малого та середнього підприємництва до фінансових ресурсів, у тому числі залучення проектів міжнародної технічної допомоги;
  - ✦ створення нових робочих місць.

Метою передбачених заходів є *підвищення ефективності реалізації державної регуляторної політики, забезпечення участі суб'єктів підприємництва в її здійсненні* шляхом:

- ✦ проведення громадських слухань, засідань довідкових органів при органі місцевого самоврядування;

- ✦ підвищення ефективності ведення бізнесу за рахунок спрощення доступу до інформаційних ресурсів;
- ✦ *розширення доступу до фінансових ресурсів.*

У рамках реалізації цього напрямку буде запроваджено фінансову підтримку суб'єктів малого та середнього підприємництва на реалізацію проектів у сферах смарт-спеціалізації кожної області. Фінансова підтримка надаватиметься на конкурсних засадах на безоплатній та безповоротній основі. Суб'єктам малого підприємництва – переможцям конкурсних відборів проектів 70% суми фінансової підтримки надаватиметься за рахунок коштів обласного бюджету, 30% – за рахунок коштів бюджету міста/об'єднаної територіальної громади за місцем фактичного провадження суб'єктом малого підприємництва господарської діяльності (реалізації проекту). При цьому загальний розмір фінансової підтримки за рахунок коштів обласного бюджету та бюджету міста не може перевищувати 500,0 тис. грн, а з метою спрощення умов для ведення бізнесу продовжуватиметься робота по забезпеченню ефективного функціонування Центру надання адміністративних послуг. Надаватиметься комплекс адміністративних, консультаційних та інформаційних послуг платникам податків.

Необхідним є подальше поліпшення державно-приватного діалогу з питань сектора малого та середнього підприємництва шляхом постійного двостороннього діалогу та співпраці. Проблемні питання розвитку підприємництва обговорюватимуться на засіданнях дорадчих органів;

- ✦ *популяризація підприємницької культури та розвиток підприємницьких навичок.*

Заходи даного напрямку направлені на:

- ✦ формування позитивного іміджу підприємців, підвищення їх соціальної відповідальності, сприяння розвитку соціального підприємництва;
- ✦ стимулювання зайнятості населення та самозайнятості;
- ✦ професійну підготовку, поліпшення професійних навичок суб'єктів малого та середнього підприємництва;
- ✦ підтримку розвитку молодіжного, жіночого підприємництва, започаткування підприємницької діяльності вразливими категоріями населення (внутрішньоопереміщені особи, звільнені в запас або відставку, старше покоління, особи з інвалідністю);
- ✦ розвиток підприємницького потенціалу студентської й учнівської молоді.

Враховуючи, що однією із основних проблем, що стримують розвиток підприємництва, сьогодні є недостатній рівень знань і практичних навичок щодо планування та ведення бізнесу, проводитимуться навчальні семінари, тренінги з бізнес-планування.

Проводитимуться заходи, направлені на організацію навчання безробітних основам підприємницької діяльності та за професіями, які сприяють започаткуванню власної справи, а також інформаційно-просвітницька робота серед учнівської та студентської молоді з метою пошуку потенційних кадрів, суб'єкти підприємництва залучатимуться до участі в ярмарковій торгівлі та у виставково-презентаційних заходах, що проходять в регіоні. Проводитиметься робота щодо поширення інформації про позитивні досягнення, історії успіху бізнесу, популяризації соціально відповідального підприємництва, залученню до підприємницької діяльності вразливих категорій населення. Суб'єкти підприємництва інформуватимуться з питань охорони навколишнього природного середовища, залучатимуться до семінарів щодо переваг екологізації підприємницької діяльності, впровадження інноваційних проектів на підприємствах. Розповсюджуватиметься позитивний досвід реалізації енергозберігаючих технологій та популяризація екологічних виробництв. У рамках реалізації даного напрямку вживатимуться заходи з обліку установ інфраструктури підтримки підприємництва на території, буде проведено моніторинг ринку туристичних продуктів.

Втім, перелічені в Комплексних програмах основні напрями розвитку малого та середнього підприємництва носять загальний і декларативний характер і не відповідають поставленій меті.

ВИСНОВКИ

Теоретичне узагальнення форм, методів та інструментарію вибору перспективних напрямів розвитку малого бізнесу в Україні дало змогу дійти висновку, що завдання вибору виду економічної діяльності, у якому представники малого бізнесу мають певний потенціал для розвитку, залишається невирішеним як для певної адміністративної території, так і для країни в цілому. Крім того, потребує вдосконалення склад методів проведення аналізу поточного та перспективного стану представників малого бізнесу за видами економічної діяльності. Усе це створює підстави для подальших досліджень. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р. № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
2. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 19.10.2000 р. № 2063-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2063-14#Text>
3. Романенко Є. Дискантне (публічне) рейтингування суб'єктів страхового бізнесу. *Персонал*. 2007. № 3. С. 24–29. URL: <http://personal.in.ua/article.php?id=460>
4. Внукова Н. М. Управління взаємодією суб'єктів господарювання у цифровій економіці // Управління соціально-економічними трансформаціями господарських процесів: реалії і виклики : тези доповідей

- III міжнародної науково-практичної конференції (м. Мукачєво, 6–7 квітня 2021 р.). Мукачєво : МДУ, 2021. С. 157–159. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25926>
5. Напрями державної підтримки малого бізнесу в Україні та її інституційне забезпечення. URL: https://pidru4niki.com/87625/finansi/napryami_derzhavnoyi_pidtrimki_malogo_biznesu_ukrayini_instytutsiyne_zabezpechennya
  6. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва здійснює комплексну порівняльну оцінку регіонів за станом розвитку малого підприємництва та його підтримки на місцевому рівні. URL: <http://www.dkrp.gov.ua>
  7. Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємництва у Херсонській області на 2019–2021 роки. URL: <https://khoda.gov.ua>
  8. Програма сприяння розвитку малого і середнього підприємництва в м. Краматорську на 2021–2022 роки. URL: <https://krm.gov.ua/misky-programy/programa-spryyannya-rozvytku-malogo-i-serednogo-pidpryyemnytstva-v-m-kramatorsku-na-2019-2020-roky/>
  9. Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємництва у Полтавській області на 2017–2020 роки. URL: <https://www.adm-pl.gov.ua/page/kompleksna-programa-rozvytku-malogo-ta-serednogo-pidpriemnictva-u-poltavskiy-oblasti-na-2017-2>
  10. Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємництва у Чернівецькій області на 2021–2022 роки. URL: <https://bukoda.gov.ua/storage/app/sites/23/uploaded-files/drr.pdf>

REFERENCES

“Derzhavnyi komitet Ukrainy z pytan rehuliatornoï polityky ta pidpryyemnytstva zdiisniue kompleksnu porivnialnu otsinku rehioniv za stanom rozvytku maloho pidpryyemnytstva ta yoho pidtrymky na mistsevomu rivni” [The State Committee of Ukraine for Regulatory Policy and Entrepreneurship Conducts a Comprehensive Comparative Assessment of Regions on the State of Development of Small Business and Its Support at the Local Level]. <http://www.dkrp.gov.ua>

- “Kompleksna prohrama rozvytku maloho ta serednyoho pidpryyemnytstva u Khersonskii oblasti na 2019-2021 roky” [Comprehensive Program for the Development of Small and Medium Enterprises in the Kherson Region for 2019-2021]. <https://khoda.gov.ua>
- “Kompleksna prohrama rozvytku maloho ta serednyoho pidpryyemnytstva u Poltavskii oblasti na 2017-2020 roky” [Comprehensive Program for the Development of Small and Medium Enterprises in the Poltava Region for 2017-2020]. <https://www.adm-pl.gov.ua/page/kompleksna-programa-rozvytku-malogo-ta-serednogo-pidpriemnictva-u-poltavskiy-oblasti-na-2017-2>
- “Kompleksna prohrama rozvytku maloho ta serednyoho pidpryyemnytstva u Chernivetskii oblasti na 2021-2022 roky” [Comprehensive Program for the Development of Small and Medium Enterprises in the Chernivtsi Region for 2021-2022]. <https://bukoda.gov.ua/storage/app/sites/23/uploaded-files/drr.pdf>
- [Legal Act of Ukraine] (1991). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2000). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2063-14#Text>
- “Napriamy derzhavnoi pidtrymky maloho biznesu v Ukraini ta yii instytutsiine zabezpechennia” [Areas of State Support for Small Business in Ukraine and Its Institutional Support]. https://pidru4niki.com/87625/finansi/napryami_derzhavnoyi_pidtrimki_malogo_biznesu_ukrayini_instytutsiyne_zabezpechennya
- “Prohrama spriannya rozvytku maloho i serednyoho pidpryyemnytstva v m. Kramatorsku na 2021-2022 roky” [The Program to Promote the Development of Small and Medium Enterprises in Kramatorsk for 2021-2022]. <https://krm.gov.ua/misky-programy/programa-spryyannya-rozvytku-malogo-i-serednogo-pidpryyemnytstva-v-m-kramatorsku-na-2019-2020-roky/>
- Romanenko, Ye. “Dyskantne (publichne) reitynhuvannia subiektiv strakhovoho biznesu” [Treble (Public) Rating of Insurance Business Entities]. *Personal*, no. 3 (2007): 24–29. <http://personal.in.ua/article.php?ida=460>
- Vnukova, N. M. “Upravlinnia vzaiemodiieiu subiektiv hospodariuvannia u tsyfrovii ekonomitsi” [Managing the Interaction of Economic Entities in the Digital Economy]. *Upravlinnia sotsialno-ekonomichnymy transformatsiiamy hospodarskykh protsesiv: realii i vyklyky*. 2021. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25926>